ШАХ В ТРЯВНА И ПО СВЕТА

БРОЙ 10. СЕПТЕМВРИ, 2002г. ISSN 2367-8445

ИЗДАНИЕ НА ШК “ТРЯВНА - 2001”

В БРОЯ

В МИНАЛОТО 3

– Любен Панов

ДНЕС 4 - 9

– Първо градско семейно първенство 4 - 5
– Резултати от осмия кръг на турнирната верига 5 - 6
– Областно отборно първенство 6 - 7
– Резултати от деветия кръг на турнирната верига 8 - 9
– Номинация Шахматен Оскар на ШК “Трявна-2001” 9

ПЪРВИ СТЪПКИ В ШАХМАТА 10 - 19

– Размяна
– Активност
– Ударност и подвижност на фигурите

СВЕТОВНИТЕ ШАМПИОНИ 20 - 22

– Борис Спаски

ЗАБАВНИ СТРАНИЦИ 23 - 32

– Дебютни катастрофи 23 - 24
– Знаменити комбинации (конска вилица) 24 - 25
– Приказка за шахматната игра 26
– Знаменити комбинации 27 - 28
– “Безсмъртната” шахматна задача 28
– “Бас за рокадата” - разказ, продължение 29 - 31
– Отговори на задачите от миналия брой 31
– II Конкурс за решаване на задачи и етюди (№33, №34, №35, №36) 32

Редактори:

Йонко Георгиев

Божидар Генчев

Сътрудници:

Кольо Дабков

Ивайло Белев

За контакти:

www.tryavna2001.org

В МИНАЛОТО

Днес в нашата традиционна рубрика “В миналото” ще се върнем в спомените си за Любен Панов. За тези, които го познаваха, той ще остане завинаги в съзнанието им със своето изключително чувство за хумор, добронамереност и коректност. Роден е през 1943г., завършва висшето си образование и наред с многото си и различни занимания, той посвещава не малко време на древната игра, която го привлича още от детството му. Многократен участник, както в индивидуални, така и в много отборни състезания, отличаващ се със своя остър и комбинативен стил, което потвърждава и поместената по-долу партия. За съжаление той си отива от този свят твърде рано, но изиграните от него партии, както и неговата любов към шахмата са пример за подражание.

Тази позиция възниква в партията Г. Димов – Л. Панов на градското първенство през 1976г. На пръв поглед белите нищо не ги заплашва, но още със следващия си ход, черните нанасят неочакван тактически удар, коренно изменящ характера на борбата и накланящ везните в полза на черните.

1…♖:f3! (Майсторски изиграно! За пожертваното качество, черните компрометират прикритието пред белия цар и с малко сили успяват да осъществят силна атака срещу белия монарх, който започва да се чувства съвсем неуютно.) 2. g:f3 - ♘:d4 3. ♕d3 (Белите се защитават от заплахата К:f3 и от своя страна атакуват пункта h7.) 3…g6 4. ♘e2? (Грешка ускоряваща края, но позицията на белите и без това е много тежка. От заплахите Тf7, Ос7 и е5 едва ли има удовлетворителна защита.) 4…♘:e2+ 5. ♕:e2 - ♗c7! (Пунктът h2 е незащитим. Грози мат в 2 хода.) 6. ♕e3 - ♕:h2+ 7. ♔f1 - ♖b7 8. ♔e2 - ♗b6 (След този ход вече всичко е ясно.) 9. ♕d3 - ♕:f2+ 10. ♔d1 - ♗d4 11. ♖a2 - ♖c7 12. ♖e2 - ♕h4 ∓ и след няколко хода белите признали поражението си. Впечатляващо изпълнение!

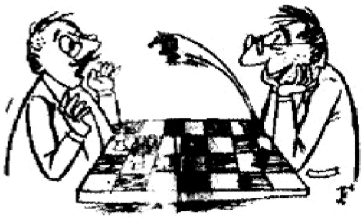

Състезанията от вътрешния календар на клуба

С първото градско семейно първенство завърши тазгодишния цикъл "Шахматни празници" организирани съвместно от ШК "Трявна-2001" и Община Трявна. След сеанса на едновременна игра и първия сблъсък между шахматистите от "Севера" и "Юга", този турнир също допринесе за пропагандирането на шахмата в града. Броят на семейните тимове наистина бе впечатляващ – Марина и Добрил Маринови, Пенчо и Добромир Драгневи, Валентин и Господин Тачеви, Красен и Велина Стефанови, Йоана и Божидар Генчеви, Петър и Благой Христови. Те бяха разделени в две предварителни групи. Ето и класирането след I кръг:

Група "А"

1. Велислав и Радослав Маринови – 2т.
2. Пенчо и Добромир Драгневи – 2т.
3. Марина и Добрил Маринови – 2т.

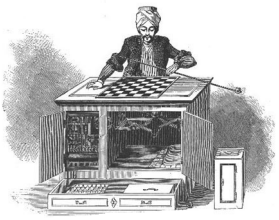

Група "Б"

1. Йоана и Божидар Генчеви – 3,5т.
2. Петър и Благой Христови – 3т.
3. Валентин и Господин Тачеви – 3т.
4. Красен и Велина Стефанови – 2,5т.

Вторият кръг трябваше да определи местата от първо до седмо. Най-разгорещена бе борбата за първото място. Радослав Маринов бързо загуби от далеч по-опитния Божидар Генчев и така всичко трябваше да бъде решено от по - малките представители на тимовете. След много обрати и емоции, Велислав Маринов успя да спечели партията си с Йоана Генчева и изравни резултата. Това бе достатъчно Маринови да ликуват за първата си титла, тъй като при равенство регламентът даваше предимство на по-младия тим!

Крайно класиране:

1. Велислав и Радослав Маринови
2. Йоана и Божидар Генчеви
3. Петър и Благой Христови
4. Пенчо и Добромир Драгневи
5. Валентин и Господин Тачеви
6. Марина и Добрил Маринови
7. Красен и Велина Стефанови

Всички участници бяха наградени от г-н Кольо Дабков, мл. Специалист по Културата, Образованието и Спорта при Община Трявна.
Шахматният празник завърши с блиц-турнир, украсен с безкомпромисна борба докрай. Ето и резултатите:

Участник	№	1	2	3	4	5	6	7	точки	място
Петър Христов	1	♔	1	1	1	1	1	1	6	I.
Димитър Петков	2	0	♔	0	½	1	1	0	2 ½	IV.
Валентин Тачев	3	0	1	♔	1	1	1	0	4	III.
Ивайло Белев	4	0	½	0	♔	1	0	0	1 ½	V.
Благой Христов	5	0	0	0	0	♔	1	0	1	VII.
Васил Денев	6	0	0	0	1	0	♔	0	1	VI.
Йонко Георгиев	7	0	1	1	1	1	1	♔	5	II.

Турнирна верига “Трявна - 2002”

(ст. възраст) - VIII кръг 03.09.2002

Радващо е, че само 4 дни преди областното отборно първенство, този път участниците демонстрираха добра форма и предложиха доста интересни партии. Сега остава да се надяваме в Дряново нашите момчета да излязат мобилизирани пред отговорната битка. Иначе, осмият кръг, освен емоциите, накрая доби и доста необичайно класиране. Естествено, четвъртото място на Ивайло Белев е повече от сензация! Трудно е да се прецени дали противниците му играха силно, или той не бе достатъчно концентриран, но така или иначе този негов резултат почти предреши изхода от борбата за лидерството в тазгодишната турнирна верига. Все пак да не забравяме, че Иво пропусна първия кръг и въпреки всичко съумяваше да поддържа интригата в състезание със статут Градско първенство за юноши и младежи! Победителят в кръга, П. Христов (4,5 от 5), вече показва постоянство. Поздравите обаче за краен победител ще отложим до момента, в който отпадне и последната теоретична възможност за обрат.

Участник	№	1	2	3	4	5	6	точки	място
Радослав Маринов	1	♔	0	0	0	1	½	1 ½	V.
Красен Стефанов	2	1	♔	1	0	1	1	4	II.
Валентин Тачев	3	1	0	♔	½	1	0	2 ½	III.
Петър Христов	4	1	1	½	♔	1	1	4 ½	I.
Добрил Маринов	5	0	0	0	0	♔	1	1	VI.
Ивайло Белев	6	½	0	1	0	0	♔	1 ½	IV.

Временно класиране:

1. Петър Христов – 35,5
2. Ивайло Белев – 29
3-4. В. Тачев – 22,5
Красен Стефанов – 22,5
5. Радослав Маринов – 10,5
6. П. Алексиев – 9
7. Добрил Маринов – 8,5
8. Димитър Петков – 7,5
9. Николай Кънов – 3
10. Ивета Христова – 3
11. Теодор Маринов – 0,5
12. Мирослав Йовчев – 0,5

Това е позицията от партията Красен Стефанов - Ивайло Белев. Тук черните виждат, че ще спечелят фигура и без да се замислят играят 21…e:d5?. Но каква е тяхната изненада, когато противникът вместо да се предаде изиграва 22. ♖f5!!, като след отстъплението на дамата следва 23. ♖h5! и 24. ♕h6 с последващ мат. Така алчността на черните ги доведе до загуба на партията.

На Областното отборно първенство – със заслужен успех!

"Всяко нещо по реда си." - Тази стара поговорка до известна степен обяснява всичко за великолепното представяне на нашите момчета в тазгодишното Областно отборно първенство, което се проведе на 07.09.2002 в Дряново. Преди година, точно тези момчета завършиха последни с катастрофалния резултат 0,5т. от 16 възможни! След същия брой партии, сега активът е 10т. И преди турнира нашите не криеха своите амбиции, но все пак, всичко трябваше да се решава зад шахматната дъска, а там те наистина доказаха по един безапелационен начин своя безспорен напредък. Редно е да спомена, че някои отбори не дойдоха с най-доброто на това състезание, но този факт по никакъв начин не омаловажава изключителния успех, защото момчетата се показаха в най-добрата си светлина, бяха концентрирани, с умерено самочувствие, а второто място е тяхна заслужена награда за положения труд през годината. Този път няма да правим персонални оценки, просто защото всички се представиха отлично! Дори и играта на Петър Христов на първа дъска (0 от 4!) не търпи критика, тъй като все пак положи нужното старание, но противниците бяха много силни и този път не се получи. А най-големия успех на отбора е, че всички бяха сплотени и поддържаха морално Петър до края. Това го може само един зрял колектив!

Участник	№	1	2	3	4	5	точки	място
ВТШК "В. Търново"	1		0	1	1	1 ½	3 ½	V.
ШСК "Дряново"	2	4		2 ½	3	4	13 ½	I.
ШК "Трявна-2001"	3	3	1½		3	2½	10	II.
ШК "Орловец'97" - Габрово	4	3	1	1		2	7	III.
СШК "Плевен ХХІ"	5	2 ½	0	1 ½	2		6	IV.

I. дъска – Петър Христов – 0 от 4 т.

II. дъска – Красен Стефанов – 3,5 (победител на дъска)

III. дъска – Ивайло Белев – 3 (дели първото място на дъската с още двама състезатели)

IV. дъска – Валентин Тачев – 3,5 (дели първото място на дъската с още един състезател)

ШК "Трявна-2001" благодари на отбора за достойното представяне и му пожелава още по-големи успехи!

Това е партия, играна на Областното отборно първенство по ускорен шах (20-минутна контрола) в Дряново на 07.09.2002г.

бели: Явор Велчев (ШК "Орловец" Габрово)
черни: Красен Стефанов (ШК Трявна - 2001")

1. e4 - e5 2. ♘f3 - ♘c6 3. ♗b5 - a6 4. ♗:c6 (С последния си ход белите навлизат в разменния вариант в Испанска партия.) 4...d:c6 5.0-0 - ♗g4 (По-често се среща 5... f6 6. d4 - e:d4 7. ♘:d4 - c5 8. ♘b3 - ♕:d1 9. ♖:d1 - ♗g4 10. f3 - ♗e6 11. ♘c3 - ♗d6 12. ♗e3 - b6 13. a4 - ♘e7 14. a5 - ♗:b3 15. c:b3 - b5!= Поутиайнен - Петросян, Ереван, 1976) 6. h3 - h5 7. d3! (Освобождава пункта d2 за коня от b1; не вървеше 7. h:g4, защото белите са принудени да върнат фигурата, а след това черните имат превъзходна игра по вертикалата "h" при неразвит дамски фланг на белите, а именно 7...h:g4 8. ♖e1 - g:f3 9. ♕:f3 - ♕h4) 7...♕f6 8. ♘bd2 - ♗d6 9. ♕e1?! (Погрешен план, свързан с прокарване на хода d4 и евентуален натиск по вертикала "e". По-добре беше 9. ♖e1 - ♘e7 10. d4 - ♘g6 11. h:g4 - h:g4 12. ♘h2 - ♖:h2 13. ♕:g4 - ♕h4 14. ♕:h4±) 9...♘e7 10. d4 - ♘g6 11. ♕e3 (Защитава пешката d4 и едновременно с това заплашва с 12.Дg5, искайки смяна на дамите) 11...♘f4?! (Съмнителен ход, след който белите

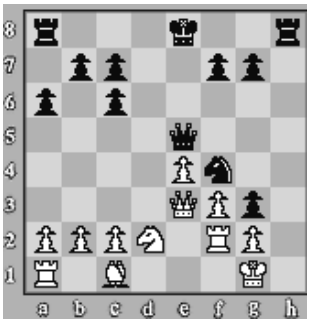

форсирано могат да получат по-добра игра 12. d:e5 - ♗:e5 13. ♘:e5 - ♕:e5 14. ♘c4! - ♘e2+ 15. ♕:e2 - ♗:e2 16. ♘:e5 - ♗:f1 17. ♔:f1) 12. d:e5 - ♗:e5 13. ♘:e5 - ♕:e5 14. h:g4? (Груба грешка. Черните изпускат предоставената им възможност за печалба с Кс4. Сега те са загубените.) 14...h:g4 15. f3 (Последен отчаян опит за защита. Слабо е g3 или Те1 поради Дh5! с неизбежен мат. А на Кс4 печели Ке2+) 15...g3! (Силно продължение, след което противника няма защита.) 16. ♖f2 (Отчаяние. Не спасяваше и 16. ♖e1 поради 16...♖h1+!! 17. ♔:h1 - ♕h5+ 18. ♔g1 - ♕h2+ 19. ♔f1 - ♕:g2#) *(виж диаграмата)* 16...♖h1+!! (Ефектна жертва увенчана с красива комбинационна печалба. Достоен завършек на отлично проведената атака.) 16...♖h1+ 17. ♔:h1 - ♕h5+ 18. ♔g1 - ♕h2+ 19. ♔f1 - ♕h1 мат.

Предпоследният девети кръг на вътрешната турнирна верига "Трявна - 2002" трябваше да бъде изтеглен на по-ранна дата поради натоварения от турнирни събития график в края на годината. След този кръг крайното класиране е почти напълно ясно. Безспорен лидер е Петър Христов със 7 точки преднина. Единствено остава борбата за третото място, но то е практически без значение, тъй като след бараж с победителя от младшата възраст, четвъртият в класирането най-вероятно ще си осигури място за Градското първенство. Ето и резултатите:

Участник	№	1	2	3	4	5	6	точки	място
Добрил Маринов	1	■	0	0	0	0	0	0	VI.
Красен Стефанов	2	1	■	½	0	0	1	2 ½	IV.
Петър Христов	3	1	½	■	1	1	1	4 ½	I.
Валентин Тачев	4	1	1	0	■	0	1	3	III.
Ивайло Белев	5	1	1	0	1	■	1	4	II.
Радослав Маринов	6	1	0	0	0	0	■	1	V.

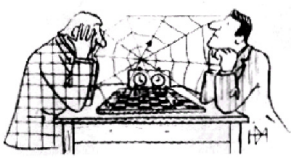

1. Петър Христов – 40
2. Ивайло Белев – 33
3. В. Тачев – 25,5
4. Красен Стефанов – 25
5. Радослав Маринов – 11,5
6. П. Алексиев – 9
7. Добрил Маринов – 8,5
8. Димитър Петков – 7,5
9. Николай Кънов – 3
10. Ивета Христова – 3
11. Теодор Маринов – 0,5
12. Мирослав Йовчев – 0,5

Към своя финал се приближава и номинацията "Шахматен Оскар" на клуба. Тази най-авторитетна класация на ШК "Трявна – 2001" включва всички изяви на нашите млади състезатели на областни и държавни първенства плюс следните турнири от вътрешния състезателен календар:

Турнирна верига (ст. и мл. в.), пролетен турнир "3-ти март", сеанс на едновременна игра с градския първенец, двустранна среща на географски принцип "Трявна - Север" – "Трявна - Юг", преходна купа на клуба за отбор първенец между училищата на Община Трявна (до 14г.), квалификационен турнир за участие в градско първенство и самото градско първенство. В оставащите състезания ни очакват доста емоции, тъй като миналогодишният носител на приза, Ивайло Белев, среща сериозен отпор в лицето на Петър Христов, Красен Стефанов и Валентин Тачев, така че борбата ще бъде решена едва след последния кръг на XXV Градско първенство. Следва и самата номинация, от която отпаднаха още трима състезатели – Теодор Маринов, Добромир Драгнев и Иван Стоянов.

Шахматен Оскар на ШК "Трявна-2001"

(септември)

№	Участник	М. преди	Год.	%	Бр. П.	+	–	=
1.	Ивайло Белев	1	18	76.06	71	47	10	14
2.	Петър Христов	2	13	72.11	95	64	22	9
3.	Красен Стефанов	3	17	66.67	57	35	16	6
4.	Ивета Христова	4	12	59.78	46	27	18	1
5.	Валентин Тачев	6	15	58.22	73	39	27	7
6.	Добрил Маринов	7	12	43.38	68	26	35	7
7.	Радослав Маринов	10	12	29.05	74	17	48	9
8.	Димитър Петков	11	15	27.38	42	11	30	1

И така, запознахме се с нападението на различните фигури и разновидностите на защитата. Дори и в резултат на тези операции нито един от съперниците да не спечели фигура или пешка, с течение на партията количеството фигури постепенно намалява - те биват разменяни.

Размяната е операция, при която единият от шахматистите дава своя фигура или няколко свои фигури за относително равностоен материал на съперника. Да се определи равностойността на разменяните фигури понякога е трудно дори за опитни състезатели, тъй като силата на фигурите зависи от характера на позицията. И не случайно един от най-великите майстори на позиционната игра - Капабланка, придава огромно значение на изкуството на размяната и в „седмата заповед" на своя „Учебник на шахматната игра" пише: „Ако партията ще се решава в ендшпила, мисли кои фигури да размениш и кои да оставиш".

Умението да се оценява силата на фигурите в конкретна позиция и съответно да се извършва правилна размяна, се придобива с практически опит и чрез изучаването на партии на известни шахматисти. Засега начинаещите трябва да се запознаят с една усреднена сравнителна ценност на фигурите. Ползата от тази сравнителна оценка е първо, че тя ще помогне да се избегнат груби грешки при размените и второ - в повечето практически позиции тази усреднена оценка е относително справедлива.

За нагледност, като мерна единица за силата на шахматните фигури, може да се вземе пешката. Конят е равен приблизително на три пешки. Офицерът също е равен приблизително на три пешки. Топът е равен на пет пешки. Дамата е равна на девет пешки. Изхождайки от тези оценки, могат да се направят изводи за ползата от размяната. Дамата може да бъде разменена за два топа или за топ, офицер и две пешки, или за топ кон и две пешки, или за три леки фигури. Две леки фигури (два коня или офицер и кон) са равни на топ и една пешка.

И тук начинаещите грешат, разменяйки две леки фигури за топ и пешка. Това се случва, например в Италианска партия:

1. e4 - e5 2. ♘f3 - ♘c6 3. ♗c4 - ♗c5 4. ♘c3 - ♘f6 5. ♘g5? - O-O 6. ♗:f7+? - ♖:f7! 7. ♘:f7 - ♔:f7

Черните имат преимущество. В предстоящия мителшпил конят и офицерът ще бъдат осезаемо по-силни от топа и пешката на белите.

Когато шахматистът дава топ за лека фигура (кон или офицер),

се казва, че той е загубил (или пожертвал) качество и сега съперникът му има качество в повече. Обикновено две пешки са предостатъчна компенсация за качеството.

Два офицера в повечето случаи са малко по-силни от два коня или от кон и офицер, ако конете нямат укрепена, недосегаема за противниковите пешки позиция в центъра.

Много полезно е начинаещите да се съобразяват в играта си с мнението на световния шампион Капабланка за сравнителната стойност на фигурите:

„В борбата срещу пешките офицерът е по-силен от коня, а в комбинация с пешки е по-силен от топ, да не говорим за кон".

Двойката офицер-топ е по-силна от двойката кон-топ, но дама и кон могат да се окажат по-опасни от дама и офицер.

Офицерът често „струва" повече от три пешки, което рядко може да се каже за коня - той дори понякога е по-слаб от три пешки.

„... *Два топа са малко по-силни от дамата. Те съвсем малко отстъпват на два коня и офицер и малко повече - на два офицера и кон. Силата на коня намалява с опростяването на позицията, силата на топа, напротив, увеличава се. И накрая, по принцип три леки фигури са по-силни от дама.*

Царят, който в средата на играта има само защитни функции, веднага се превръща в атакуваща фигура, щом на дъската останат само пешки, а понякога даже при наличието на една или две фигури. В ендшпила правилното използване на царя е от огромно значение."

Нападай и създавай заплахи! Активността - най-важния принцип в шахмата.

Шахматът е сложна игра - тя съдържа елементи на наука, изкуство и спорт. Но за двамата партньори (особено ако те са деца) шахматът е преди всичко игра. Както и във всяка интересна игра, за победата са необходими много качества: знания, опит в разиграването на типични позиции, схватливост, добра спортна форма на състезателите и т.н. Съвсем не винаги партията се състои от най-добрите ходове във възникналите позиции. Затова партията между двама шахматисти на приблизително еднакво ниво е преди всичко борба на характерите, стълкновение на личностите, при което се редуват силни и слаби ходове. И успехът в партията често зависи от

инициативността на шахматиста, от неговата агресивност (в шахматен смисъл), умението да се създават проблеми на съперника и да се използват неговите грешки. Това най-важно качество в шахмата се нарича активност. От него са възникнали и термини като „активна фигура" (фигура, която напада противниковите фигури и пешки, поставя заплахи от мат, изгодна размяна, заемане на слабо поле в другия лагер и т.н.), „активно играещ" шахматист (състезател, който предпочита енергичната, инициативна игра), "активен ход" (шах, нападение, жертва, размяна, заплаха).

На начинаещите трябва още в първите часове да се обясни, че партия може да се спечели само, ако се нападат фигурите, пешките и царя на противника. Да си представим, че в един футболен мач единият отбор се откаже да преминава в противниковото поле и играчите му решат пасивно да си подават топката само в своята половина. В най-добрия случай този отбор може да разчита на равенство 0:0. Така е и в шахмата - без стълкновение с противниковите фигури и пешки, без атака срещу тях, победата е невъзможна. И така, за начинаещите шахматисти принципът за активността се формулира така: *НАПАДАЙ И СЪЗДАВАЙ ЗАПЛАХИ!* По-нататък, паралелно с развитието на шахматиста формулировката на този принцип трябва да се обогатява и допълва с други (освен нападение и заплаха) понятия, като например изгодна размяна, жертва, активно разполагане на фигурите, създаване на силен център, насочване на фигурите към най-уязвимия пункт в позицията на съперника и т.н. В партиите на начинаещи огромен брой дори безнадеждни позиции се спасяват с помощта на нападенията и заплахите. Ще разгледаме няколко примера от практиката.

Независимо че са на ход, белите имат тежка позиция. Единственият защитник на белия цар е офицерът на h2 (бялата дама е изолирана на дамския фланг) и силите на белите са явно недостатъчни, за да отблъснат матовата атака на противниковите дама и топ. В подобни позиции силните шахматисти се предават. На начинаещите деца препоръчваме за натрупване на практически опит да не се предават, а да търсят възможности за спасение независимо от позицията. И така, на ход са белите. Как трябва да играят? Не трябва

да се прави безсмислен ход от рода на 1. a2-a3, а такъв, който да поставя заплаха и да дава на белите поне малка надежда за успех в случай, че съперникът сгреши. В тази позиция такъв единствен ход (той беше изигран н в партията) е 1. Дc5! Дf3 Черните са толкова сигурни в превъзходството си, че не обръщат внимание на хода на белите, следва Д:c7 мат. (Лесно печелеше 1. ♕c5 - ♖:h2+ 2. ♔:h2 - ♕f2+ 3. ♔:h3 - ♕g3#). И така, благодарение на активния ход 1.Дc5 и на грешката на черните, белете спечелиха в тази напълно загубена позиция.

На следващата диаграма черните имат спечелена позиция не само заради проходната пешка „d" в повече, но и заради атакуващата позиция на всичките си фигури - коня, дамата и особено топа, разположен на най-опасното за противника място - предпоследния хоризонтал. Естествено, белите се стремят да създадат някакви заплахи и нападат коня с дамата си: **1. Дb5** (Това нападение веднага обърква черните. Във възникналата позиция те бързо печелеха, разрушавайки чрез жертва на коня пешечното прикритие пред белия цар: 1... Т:a2! Този ход заплашва 2.... Дb3 и затова конят трябва да се вземе: 2. Д:b4. Сега черните могат да приключат партията с директна атака: 2. Да6! Например: 3. Тc1 Та1+ 4. Цc2 d3+ 5. Цd1 Да2! Използвайки свръзката на белия топ, черната дама обявява мат с помощта на проходната пешка. 6.Дd2 Т:c1+ 7. Д:c1 Де2 # (или 7. Ц:c1 Да1#). **1.... Т:f2? 2. Д:b7** (Белите не вземат коня, а създават матова заплаха по осма линия. Този активен ход кара черните да допуснат още една грешка) **2. ... Де8?** (Ето какво е матовата заплаха - в мисълта на детето настъпва лека паника и то прави съвсем ненужно отстъпление с дамата. Много по-силно беше да се направи „дупка" за царя с 2. ... g6). **3. Тc1** (Белите правят още един активен ход - сега заплашват Тc1-c8 с печалба на дамата. В тази позиция играещото с черните момиче отначало записа на бланката си хода 3. ... Тc2, с намерение да спаси дамата си с цената на коня. След това явно разбра, че белите леко ще спечелят дамския ендшпил с офицер в повече, и се замисли. 8 минути й бяха необходими, за да открие спасението). **3. ... Т:g2!** (Браво, детето пожертва дамата си!) **4. Тc8 Тg1+ 5. Цb2 Тg2+ 6. Ца3?** (Ако 6. Цb1 черните се съгласяваха на реми с 6. ... Тg1+, а след 6. Цc1 се разменяха топовете с 6. ... Тc2+. Сега в партията последва вариантът, който черните изчислиха още на третия ход). **6. ... Т:a2+ 7. Ц:b4** a5+ **8. Цc5 Тc2+ 9. Цдб Т:c8** и с топ в повече черните бързо спечелиха.

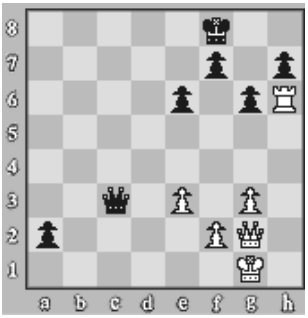

Следващият пример показва колко е важно, когато царят бяга от шах, да отстъпва, нападайки противникова фигура. Белите имат топ в повече, но черните заплашват да извадят втора дама, затова ходът **1. Да8 +** е задължителен. Къде да отиде царят? ***НАПАДАЙ!*** **1.... Цg7! 2. 2.Т:h7+ Ц:h7 3.Д:a2** и позицията е напълно равна.

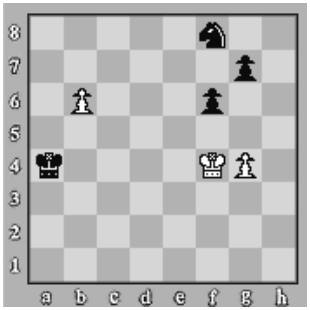

В следващия учебен пример белите макар и без фигура, правят реми, създавайки заплаха да извадят пешката в дама. Ако на ход бяха черните, те печелеха с 1. ... g6, което не позволява на белия цар да се приближи към противниковите пешки. След това конят и царят унищожават бялата проходна.

Само че на ход са белите и с активна игра те отвличат коня, а после нападат с царя черните пешки. 1. b7 (Заплашва да извади дама) 1… ♘d7 2. ♔f5 - ♔b5 3. ♔g6 - ♔c6 4. b8♕ (завличане на коня) 4… ♘:b8 5. ♔:g7 - ♘d7 6. ♔g6 - ♔d6 7. g5 и след размяната на последните пешки партията завършва реми, тъй като конят не може да даде мат.

Основното правило на силния шахматист:

Подобрявай позицията на собствените си фигури и влошавай положението на фигурите на съперника.

Една от най-важните закономерности в шахмата е преходът от позиционно преимущество към материално и обратното.

Материално ще наричаме това преимущество в шахматната партия, когато единият от играчите има поне пешка (или фигура) повече от съперника си.

Позиционно е това преимущество, когато фигурите на единия от играчите са разположени по-добре, отколкото фигурите на съперника. Това може да доведе до:

а) преимущество в развитието (повече фигури са развити и готови за битката);

б) пространствено преимущество (завладяна е голяма или най-важната част от дъската);

в) овладяване на откритите вертикали и диагонали, по които топовете, офицерите и дамите могат да атакуват;

г) отслабването на важни полета в противниковия лагер и тяхното завладяване от собствените фигури;

д) отслабването на противниковия цар и създаването на матови заплахи.

Така пътят към победата (към мата или достигането на голямо материално преимущество) в шахматната партия минава през позиционното превъзходство в разположението на фигурите. Изучаващите шахмата трябва да се научат да различават слабо и силно разположените фигури. По-подробно ще разгледаме този въпрос в следващите глави, а сега ще отбележим две важни качества на фигурите: ударност и подвижност.

Ударността на фигурата е броя на полетата, които тя обстрелва.

Подвижността пък е броя на полетата, на които фигурата може да отиде, като сигурността й трябва да е гарантирана.

Шахматистът трябва да се стреми да увеличи ударността и подвижността на своите фигури и да намали тези на противника.

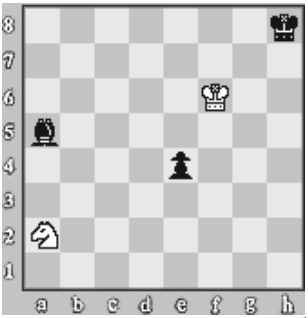

Нека разгледаме един учебен пример. Черните имат пешка в повече и естествено искат да спечелят. Само че черният цар е разположен неудобно и не може да помогне на пешката си да излезе в дама. Затова офицерът и пешката трябва да разчитат на собствените си сили. Не води до победа незабавното 1... e3, тъй като белите имат 2. Kc1 и на 2.... Od2 3. Ke2. Конят блокира пешката, след което белият цар се приближава и застава на f3 (или d3), конят маневрира, напада и взема пешката e3 и се получава реми. За да спечелят, черните трябва още с първия си ход да влошат положението на белия кон, като вземат под контрол с офицера си всички полета, на които конят може да стъпи. Такава възможност съществува, защото конят се намира на края на дъската. И така, черните трябва да играят **1. ...Od2!** Ударността на коня след този ход не се променя (той, като и

преди това, обстрелва три полета), но се намалява неговата подвижност. И ако в позицията на диаграмата подвижността на коня се измерва с едно поле, то след 1. ... Od2 тя става нула. Сега белите могат да местят само царя си, но той не успява да догони пешката: 2. Це5 е3 и черните произвеждат дама и печелят.

В детски турнир (участват момчета на по 9 години) възниква следната позиция (бели на ход):

Белите се зарадваха, че могат да спечелят цял топ и изиграха **1. О:b8??** В отговор неочаквано последва **1... Оа3#** и партията завърши. Нека сега се върнем към позицията на диаграмата и се опитаме да анализираме защо белите загубиха и можеха ли да играят по-силно. Позицията е много поучителна. Пешечната защита около белия цар е отслабена: пешка „b" я няма, а пешка „с", вместо на началната си позиция, е на с3. В резултат на това черният офицер на g6 обстрелва белите полета около царя. За да спечелят, черните трябва просто да дадат шах по диагонала с1-а3, както се случи в партията поради това, че офицерът на f8 има максимална ударност, а подвижността му се разпростира до полето а3, което не е защитено. За да избегнат мата, белите трябва да ограничат ударността на единия от черните офицери, например да прикрият диагонала bl-g6 с хода 1. Kd2-e4. Но тогава черният топ от b8 ще избяга, а пък на белите много им се иска да го вземат. Да видим тогава, не може ли да се ограничи подвижността на офицера от f8. Оказва се, че има такава възможност при това с шах, след което топът на b8 отново се взема. В позицията на диаграмата правилният ход е 1. Ob5+! (промеждутъчен шах!), след единственото 1. ... Це7 се вижда, че положението на офицера на f8 рязко се е влошило. Царят е препречил пътя му, поради което неговата ударност и подвижност са сведени до нула. Сега белите могат спокойно да вземат топа, а с него и партията.

Ударността на всички фигури без топа е най-голяма, когато те са в центъра и най-малка - когато са на края на дъската. В позицията на диаграмата цари пълно материално равенство (и двете страни имат по офицер и пешка), но белите имат голямо позиционно преимущество, осигурено им от по-добрата ударност на офицера и царя. Да видим как белите реализират предимството си. Ударността на черния офицер се свежда до едно поле - h7, тъй като движението му е ограничено от собствената пешка f7. Черният цар също е разположен неудобно в края на дъската и, подгонен от шаховете и заплахите на белите, е принуден са отстъпи в ъгъла, влошавайки още повече положението на офицера на g8.

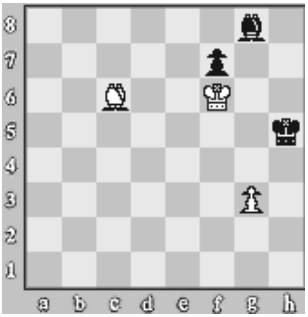

1. ♗f3+ - ♔h6 2. g4 - ♔h7 (единствен ход) 3. g5 - ♔h8 4. ♗e4! (форсира преминаването в спечелен пешечен ендшпил 4... ♗h7 5. ♗:h7 - ♔:h7 6. ♔:f7 и белите изваждат пешката в дама. Разгледаният пример показва, че заради лошо разположените черни фигури може да се спечели дори ендшпил „офицер и пешка срещу офицер и пешка". Но ако черният офицер се намираше не на g8, а „на свобода", например на b3 - позицията беше реми.

В партията между 8-годишни момиче и момче от детски турнир възниква следната позиция.

Белите имат не само материално (пешка в повече), но и позиционно преимущество, обусловено от две особености на позицията:

а) черните имат сдвоени пешки на линията „c", което е неизгодно за тях в случай, че партията премине в ендшпил;

б) ударността на черния офицер на b6 е лоша - тя се разпростира върху четири полета (a7, a5, c5, d4), от които първите две (a7 и a5) са безполезни за офицера, тъй като, ако застане на някое от тях, той не създава никакви заплахи. Другите две полета - c5 и d4, се контролират от белия пешечен клин d4-c3 и са недостъпни за черния офицер.

С цел да активизират офицера си, черните играли **1.... c5** (надявайки се също така да разменят едната от сдвоените си пешки). В отговор последвало **2.d:c5??** Това е много слаб позиционен ход, тъй като усилва ударността на офицера на b6. За да увеличат преимуществото си, белите трябваше да играят 2.d5. Ще изброим и причините:

а) белите получават много силен и напреднал пешечен център e5 и d5, което само по себе си е важно позиционно преимущество;

б) при черна пешка на c5 ударността на черния офицер намалява с още две полета (не случайно офицер, който бие в собствените си пешки, се нарича слаб);

в) след 2. d5 черните трябва да избягат офицера от e6, като по този начин се намалява неговата ударност;

г) черните не биха се избавили от сдвоените пешки.

За да има по-голяма ударност, конят трябва да се намира в центъра, а не в края на дъската.

Линейните фигури - офицерите и топовете - по възможност трябва да се разполагат на открити линии и диагонали.

За да се увеличи ударността на царя в ендшпила, той трябва да се централизира (да се придвижи към центъра).

И така, начинаещият, който иска да стане силен шахматист, трябва да запомни основното позиционно правило: ***„ПОДОБРЯВАЙ ПОЗИЦИЯТА НА СОБСТВЕНИТЕ СИ ФИГУРИ И ВЛОШАВАЙ ПОЛОЖЕНИЕТО НА ФИГУРИТЕ НА СЪПЕРНИКА”.***

– Не бързай, внимателно обмисли всеки ход

В партия от турнир на четвърторазрядници (с белите – 7-годишно момиче, а с черните - момче на 9 години) възниква следната позиция.

Последният ход на белите е бил Кc3-b5 и момчето е видяло, че двата бели коня са нападнали пешката c7. То веднага хваща тази пешка и изиграва **1... c6??** Момчето не се е замислило над позицията и така и не разбрало, че главната заплаха на белите е не да спечелят пешка, а да дадат „смъртоносен” шах

2. Kb5-c7+, както се случва в партията. Черните спасиха пешката си, но им се наложи да се предадат, тъй като губят дама и топ. Ето какво се получава, когато ходовете не се обмислят внимателно. А междувременно черните имаха задоволителното 1... Tc8, защитавайки пункта c7.

Прибързаността в играта е голям порок при начинаещите и шахматистите с ниски разряди. Но ако състезателят се научи да мисли над всеки ход и да се старае да открива заплахите на противника, броят на точките му в турнирите рязко ще се увеличи.

Никога не се отказвай, търси изход от трудна позиция.

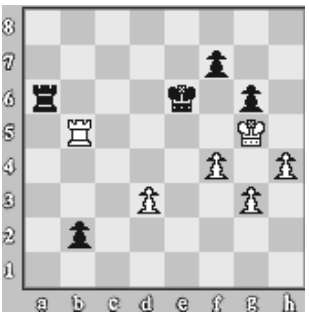

На полуфинала на първенството на Русия за юноши до 10 години (в Липецк, 1994 г.) в една от партиите между второразрядници възниква следната позиция**.**

Играещият с белите беше настроен доста оптимистично, предвкусвайки победата. И наистина, белите имат пешка в повече, а топът им е активно разположен зад черната проходна и заплашва да я вземе. Какво беше тяхното учудване обаче, когато черните неочаквано изиграха **1. ... Ta5**, свързвайки белия топ! След няколко секунди момчето се разплака и в отчаянието си взе 2. **T:a5??** Черните си извадиха дама и впоследствие спечелиха партията.

А всъщност след 1. ... Ta5 белите, ако се бяха замислили над позицията, лесно щяха да открият елементарния и силен отговор 2. f5+. С този ход се освобождава топа и каквото и да играят черните следва 3. T:b2, след което с пешка в повече белите имат шансове за победа.

Какъв е изводът от този пример?

Какъвто и неочакван ход да направи съперника, не се отказвай да търсиш адекватен отговор. Не играй прибързано, помисли по-дълго и се помъчи да намериш изход.

Из "**Шахматен учебник**", Виктор Пожарски

Борис Спаски (30.01.1937 г., Ленинград). *Десети световен шампион - от 1969 до 1972 г.* Завършва висше образование, специалност журналистика. Международен гросмайстор (1955), гросмайстор на СССР (1956). Научава се да играе шахмат рано, още като пионер участва в силни по състав състезания. В първите години от неговата спортна кариера влияние му оказва сътрудничеството с гросмайстор Толуш. За първи път играе на международен турнир в Букурещ (1953), където заема 4-6 м. с Болеславски и Сабо. Важно място в шахматната му кариера заема 1955 г., когато в първенството на Съветския съюз той заема 3-6 м. с Ботвиник, Иливицки и Петросян и се класира за междузоналния турнир в Гьотеборг през същата година. Преди това силно състезание Спаски печели световното първенство за юноши в Белгия. В Гьотеборг заема 7-9 м. с Пилник и Филип и се нарежда сред претендентите за световната титла. За този успех е удостоен с гросмайсторско звание. На 23-тото първенство на Съветския съюз през 1956 г. Спаски заема 1-3 м. с Тайманов и Авербах. По време на тройния мач турнир за титлата се разболява и остава на 3. м. На турнира на претендентите през пролетта на същата година в Амстердам заема 3-7 м. с Бронщайн, Гелер, Петросян и Сабо. В следващите два цикъла от борбата за световно първенство Спаски не достига до междузоналните турнири, защото на 2 първенства на СССР (1958 и 1961), които имат значение на зонални турнири, губи решаващите партии в последния кръг съответно срещу Тал и Щейн и не попада сред първите четирима победители. Макар и неуспешни в борбата за световната титла, тези години носят на Спаски сполука в други състезания. През 1959 г. той побеждава заедно с Бронщайн и Смислов на международния турнир в Москва. На следващата година заедно с Фишер побеждава в Мар дел Плата, а на 29-тото първенство на СССР в края на 1961 г. става за първи път шампион на страната. На турнира в памет на Капабланка в края на 1963г. Спаски започва нов и продължителен щурм в борбата за титлата „световен шампион". На 31-вото първенство на СССР (1963) той заема 1-3 м. с Холмов и Щейн и 2. м. в проведения троен мач турнир за шампионската титла (1964). Веднага след това Спаски побеждава на двукръговия зонален съветски турнир със 7 участници и се класира за междузоналния турнир в Амстердам през лятото на 1964 г. Там заема 1-4 м. с Ларсен, Смислов и Тал и след 9-годишно прекъсване отново се нарежда между претендентите за световната титла. В края на 1964 г. се класира на 1. м. на международния турнир в Белград. В мачовете на претендентите (1965) Спаски отстранява последователно

Керес, Гелер и Тал, но през 1966 г. в мач за световната титла губи от Петросян с +3 –4 =17. Въпреки неуспеха в този мач през същата 1966 г. Спаски потвърждава високата си класа с победата в елитния двукръгов турнир в Санта Моника. През 1967 г. е първи в Бевервайк и заема в Сочи 1-5 м. със Зайцев, Крогиус, Симагин и Шамкович. в мачовете на претендентите през 1968 г. Спаски отново убедително показва превъзходството си и се налага последователно над Гелер, Ларсен и Корчной. През 1969 г. в мач за шахматната корона побеждава Петросян с +6 –4 =13. През 1972 г. новоизлъченият претендент Фишер отнема титлата на Спаски, който губи мача с резултат +3 –7 = 11. Загубата на този мач представлява ярко очертан вододел в кариерата на Спаски, еднакво забележим и за познавачи, и за любители. При следващото му участие в борбата за титлата липсват характерните за него през периода 1964-1969 г. амбиция и игрова мощ. Спаски играе в мачовете на претендентите през 1974, 1977 и 1980 г., а също и в турнира на кандидатите през 1985 г. Участва в междузонални турнири (1976 и 1982), а през 1987 г. се отказва от правото да се състезава в тях. През 1973 г. става за втори път шампион на Съветския съюз. като побеждава в изключително силно по състав първенство на страната. Спаски е представител на Съветския съюз на 7 олимпиади (1962, 1964, 1966, 1968, 1970, 1974 и 1978), а също и на европейските първенства (1957 и 1973). Като световен шампион той е начело на съветския отбор при първия мач между СССР и Сборен отбор на останалия свят в Белград (1970), където завършва на 1. дъска наравно с Ларсен (1,5:1,5). На 2 олимпиади (1984 и 1986) и на първото световно отборно първенство в Люцерн (1985) той играе на 1. дъска като представител на отбора на Франция.

Спаски е твърде разностранен шахматист с огромна работоспособност. По творческа нагласа не е дебютен изследовател и за разлика от шахматисти като Ботвиник и Гелер не се отличава с максимализъм в началния стадий на играта. Основната тежест на борбата пренася в мителшпила, който разиграва с изключителна сила. Притежава много здраво позиционно чувство, но същевременно отлично се ориентира в остри положения и безупречно изчислява вариантите. Сполучливото съчетаване на и тактически методи за игра дава основание на специалистите да окачествят стила на Спаски като универсален. Той е много силен практик и тънко чувства обратите в развоя на борбата. Умее да подходи конкретно към всеки съперник и като Ласкер и Ботвиник е добър психолог. Трудно може да се

посочи друг световен шампион, който да е преодолял по своя път към шампионската титла толкова тежки препятствия. И в двата цикъла от претендентски мачове през 1965 и 1968 г. пред него се изправят могъщи съперници. С огромна мобилизация на всичките си шахматни и спортни качества той успява да ги отстрани, а за постигане на крайната цел са му необходими два мача с Петросян, който през този период губи средно по една партия на година.

Изтеклите години показват, че вложеното в тази битка усилие е било твърде тежко дори за спортната натура на Спаски. Неговото подчертано рутинно участие в борбата за световно първенство след 1972 г. контрастира видимо с неукротимия стремеж на Алехин, Ботвиник и Карпов да си възвърнат загубеното звание.

Сицилианска защита

Спаски – Петросян, Мач за световно първенство,
19. партия, Москва, 1969г.

1. e4 - c5 2. ♘f3 - d6 3. d4 - c:d4 4. ♘:d4 - ♘f6 5. ♘c3 - a6 6. ♗g5 - ♘bd7 7. ♗c4 - ♕a5 8. ♕d2 - h6?! 9. ♗:f6! - ♘:f6 10. O-O-O - e6 11. ♖he1 - ♗e7 12. f4 - O-O 13. ♗b3 - ♖e8 14. ♔b1 - ♗f8 15. g4! - ♘:g4 16. ♕g2 - ♘f6 17. ♖g1! - ♗d7 18. f5 - ♔h8 19. ♖df1 - ♕d8? 20. f:e6 - f:e6 *(виж диаграмата)* 21. e5!! - d:e5 22. ♘e4 - ♘h5 23. ♕g6 - e:d4 24. ♘g5 1:0

Неправилно начало

Ларсен – Спаски Белград, 1970г.

1. b3 - e5 2. ♗b2 - ♘c6 3. c4 - ♘f6 4. ♘f3 - e4 5. ♘d4 - ♗c5 6. ♘:c6 - d:c6 7. e3 - ♗f5 8. ♕c2 - ♕e7 9. ♗e2 - O-O-O 10. f4? - ♘g4! 11. g3 - h5 12. h3 - h4! 13. h:g4 - h:g3 14. ♖g1 *(виж диаграмата)* 14... ♖h1!! 15. ♖:h1 - g2 16. ♖f1 - ♕h4+ 17. ♔d1 - g:f1♕ 0:1

Из **Шахматна енциклопедия**, държавно издателство
"Д-р Петър Берон", София 1989г.

Дебютни катастрофи

Ал. Цветков – Н. Войнов
Първенство на България 1937г.
“Френска защита”

1. ♘f3 - b6 2. e4 - e6 3. d4 - d5 4. ♗d3 - ♗b7 5. ♘c3 - ♘f6 6. ♗g5 - ♗e7(Развитието на белополия черен офицер на b7 е характерно за вариант “Рубинщайн”. Затова по-естествен тук изглежда хода d:e и ако К:e4 тогава Оe7. Сега вече белите не допускат тази възможност.) 7. ♗:f6 - ♗:f6 8. e5 - ♗e7 9. ♘e2 - c5 10. ♘g3 -O-O 11. h4 - ♘c6? *(виж диаграмата)* Обърнете внимание на диаграмата. Получи се типична позиция за жертва на офицера на h7. Вместо Кc6 черните трябваше да играят h6. Разбира се, Цветков не пропуска тази възможност.) 12. ♗:h7+! - ♔:h7 13. ♘g5+ - ♗:g5 (Ако 13... Цg8 или Цg6, то 14. Дh5) 14. h:g5+ - ♔g8 15. ♕h5 - f5 16. g6 и черните се предават.

Само с пешки

През 1932г. в Пасадена била играна следната партия:

Бели: Борохов
Черни: Файн

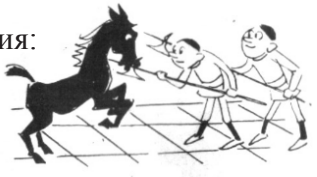

1. e4 - ♘f6 2. e5 - ♘d5 3. c4 - ♘b6 4. d4 - ♘c6? (правилно е 4...d6) 5. d5! - ♘:e5 6. c5 - ♘bc4 7. f4! и черните се предали, тъй като губят фигура още в началото на играта. Диаграмата е единствена по рода си. Черните не са направили нито един ход с пешка; белите пък играха само с пешки и поставиха противника си в загубено положение.

Пасивното разиграване на дебюта, особено когато противникът е избрал остър вариант, не води към добро. Търсете винаги контраигра!!

Според това, в кой стадий на партията са направени, грешките биват дебютни, мителшпилни или в ендшпила. Могат да бъдат позиционни или в пресмятането на някой вариант. В тези класификации не се взимат предвид съвсем грубите, когато невнимателният или уморен играч мести фигура на бито поле или сам се поставя в положение на мат. В следващата партия една дебютна грешка довежда до съвсем уникална финална матова позиция.

Дебют на двата коня

Райнир – Трахслер
Прага, 1890г.

1. e4 - e5 2. ♘f3 - ♘c6 3. ♗c4 - ♘f6 4. ♘g5 - ♗c5!? (тук теорията препоръчва 4...d5 5. e:d5 - ♘a5 6. ♗b5+ - c6 7. d:c6 - b:c6 8. ♗e2 - h6 9. ♘f3 - e4 10. ♘e5 - ♕c7 и се смята, че черните получават компенсация за пожертваната пешка.) 5. ♘:f7 - ♗:f2+!? 6. ♔e2? (Правилно е ♔f1 с големи усложнения, вземането на офицера не е уместно поради К:e4+ и Дh4) 6. ♘d4+ 7. ♔d3 - b5 8. ♗b3 (ако белите сега вземат дамата 8. ♘:d8 ще последва 8... b:c4+ 9. ♔:c4 - ♗a6+ и след 10... ♗e2 черните връщат дамата с печалба.) 8... ♘:e4!! 9. ♘:d8 - ♘c5+ 10. ♔c3 - ♘e2+!! 11. ♕:e2 - ♗d4+ 12. ♔b4 - a5+ 13. ♔:b5 - ♗a6+ 14. ♔:a5 - ♗d3+ (за по-голям ефект черните не взимат дамата) 15. ♔b4 - ♘a6+ 16. ♔a4 - ♘b4+ 17. ♔:b4 - c5 и мат!! Невероятна заключителна позиция.

Знаменити комбинации
"Конска вилица"

Това е краят на партията А. Андерсен - Т. Ларсен, играна в Дания през 1976г., в която конската вилица играе основната роля. 17. ♘:e4!! Началото на сложна комбинация, чийто основен мотив е конската вилица. 18. ♖:d3 - ♖f2!! 19. ♗:f2 На Дd1 печели Tcf8 19...♕:d3! 20. ♕e1 - ♘:f2+ 21. ♔g1 Не върви Д:f2 поради Tf8 21... ♖f8 22. ♘1d2 - ♗g5 23. ♘f1 - ♘g4 24. ♖d1 Допуска красив финал, в който конската вилица отново играе главната роля. 24... ♖:f1+!! 25. ♕:f1 - ♗e3+ 26. ♔h1 - ♕:d1! 27. ♕:d1 - ♘f2+ и белите се предават.

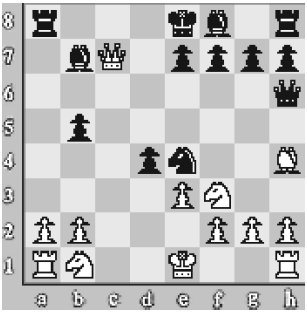

Това е позиция от партията Ксени Атанасов – Г. Гешев София 1933г. Къде тук може да се крие двойно нападение с кон? Нужни са три хода, за да попаднат белите под най-лошата конска вилица – шах-шех. 1... ♖c8! 2. ♕: b7 - ♖c1+ 3. ♔e2 - d3+! 4. ♔:d3 - ♘c5+ и белите се предали. Те били толкова разстроени от неочаквания комбинационен удар, че даже не използват възможността след 5.Цd2 К:b7 6.Т:c1 да окажат още упорита съпротива.

Позицията изобразена на диаграмата е от партията Ожват – Хонфи, Будапеща 1953г. Още от пръв поглед върху позицията трябва да ни подскаже, че тук витае конска вилица. Белите цар, топ и кон са разположени на конски скок от възловото поле e2. Черните откриват разковничето:
1...♕:c1!! 2.♕:c1 - ♖:c3! 3.♕e1 - ♖c1!! 4.♕:c1-♘e2+ и белите признали поражението си!

Примавера – Балданело
Ферара, 1952

В тази позиция конската вилица шах шех не е най-страшното: 1. ♕f8+!! - ♗:f8 2. ♖:f8+ - ♔g7 3. ♘:e6 мат!

Това е един интересен етюд (А. Хербстман,1935г.), в който белите печелят с комбинация, чиято идея е конската вилица: 1. ♕e1+!! (Но не 1. ♕c1+? понеже след 1...♔e2 2. ♕e1+ - ♔f3 3. ♕h1+ - ♔:f2 черният цар се спасява от шаховете.) 1...♔c2 Ясно е, че както сега, така и на следващите ходове черните не могат да вземат бялата дама, защото попадат в загубена позиция. 2. ♕c1+ - ♔b3 3. ♕b2+ - ♔c4 4. ♕b4+ - ♔d5 5. ♕d6+! (Слабо е 5. ♕c5+ поради 5...♔e6 6. ♕e7+ - ♔f5) 5...♔c4 Черният цар започва обратно пътешествие. 6. ♕c5+ - ♔b3 7. ♕b4+ - ♔c2 8. ♕b2+ - ♔:b2 9. ♘:d3+ с лесна печалба за белите.

Приказка за шахматната игра

Произходът на шахматната игра се губи в мрака на далечното минало. Предполага се, че е била открита в Индия преди около две хиляди години, след това е преминала в Китай, Монголия и Арабския свят. В Европа е проникнала по два пътя - чрез арабите в Испания и Италия и чрез източните търговци през Русия. В Индия играта е била известна под името чатуранга, в Иран като чатранг, а арабските народи я наричали шатранж. Първоначалното й предназначение било да служи за обучение на командирите от индийската армия. Правилата на чатурангата в някои отношения са се различавали от съвременните, установени преди пет века. Най-голяма е била разликата в движението на дамата, офицерите и пешките, а също и по отношение на рокадата. Поради това следва да се счита, че съвременната шахматна игра е на 500 години. Първото шахматно ръководство с новите правила е трактатът на испанския шахматист Лусена, написан специално за принц Хуан в края на 15 век. Значително място в трактата са заемали 150-те задачи. Във всички времена шахматната игра е вълнувала хората с красотата и дълбочината на своите идеи, увличала е веднага тези, които са се запознавали с нея. Контрастът между простотата на нейните правила и богатството на идейното й съдържание винаги е удивлявал хората. Това удивление е намерило израз в древната приказка за появата на шахматната игра:

Живял някога в Индия могъщ раджа, който жестоко потискал своите поданици. Един умен брамин, за да покаже на деспота колко голямо е значението на народа за сигурността на държавата, измислил играта чатуранга. В нея царят действително е най-важната фигура, но той не може да съществува без защитата на оставалите фигури. Когато се запознал с играта, раджата бил завладян от нейната красота и попитал брамина с какво желае да бъде възнаграден. Браминът отговорил, че не иска друго освен пшеница, която да му се отмери по следния начин: на първото квадратче на шахматната дъска да се постави едно зърно, на второто - две, на третото - четири, на четвъртото - осем и т. н., като на всяко квадратче броят на зърната се удвоява. Като знаел, че шахматната дъска има само 64 квадратчета, раджата се усмихнал снизходително и заповядал искането на брамина да бъде незабавно удовлетворено. Не след дълго обаче служителите на раджата се явили пред него и доложили, че са опразнили всички складове, изчерпали са всички запаси на страната, но броячите продължават да броят, защото остават непопълнени още много квадратчета от дъската. И действително, за да изпълни искането на брамина, раджата е трябвало да му даде 18 446 744 073 709 551 616 зърна, за което не биха стигнали много реколти от пшеницата на цялата страна.

На диаграмата е положението, получило се в партията Алехин – Пра от сеанс на едновременна игра в Париж през 1913г. След хода на черните 21. a4. Тук Алехин обявил гласно мат в 10 хода, а именно:

22. ♕h5+!! - ♘:h5 23. f:e6+ - ♔g6 24. ♗c2+ - ♔g5 25. ♖f5+ - ♔g6 26. ♖f6+ - ♔g5 27. ♖g6+ - ♔h4 28. ♖e4+ - ♘f4 29. ♖:f4+ - ♔h5 30. g3! и 31. ♖h4 шах и мат

На втората диаграма е прочутата партия Алехин – Фельдт, играна на сеанс на едновременна игра блинд на 5 дъски по времето, когато Алехин е бил контузен през 1916г., е лежал в болницата в Тарнопол. Алехин осъществява две извънредно красиви тематични жертви след хода 14... c5, а именно:

15. ♘f7! (за да завлече царя на полето f7) 15... ♔:f7 (на отстъплението на черната дама следва Д:e6) 16. ♕:e6+!! (за да завлече царя на e6, след което следва мат 17.Kg5) 16... ♔g6 3. g4! и 4.♘h4# или ♗:f5#.

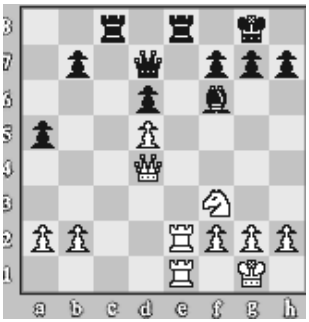

Когато една фигура много пъти се пренася в жертва я наричаме "бясна". Ето една бясна дама. В партията си срещу Г. Адамс К.Торе (с белите), играна през 1920г. играл: 1.♕g4! Дамата се пренася в жертва. Мотивът на жертвата е, че топът на e8 се пази от черната дама. 1...♕b5 и топът на c8 и дамата на b5 защитават топа на e8. Едната фигура трябва да се отвлече. Разбирайки това, не е трудно да открием следващите ефектни ходове на белите. 2. ♕c4!! - ♕d7 3. ♕c7!! - ♕b5 4. a4! - ♕:a4 5. ♖e4 - ♕b5. Черната дама снове между полетата d7 и a4, защитавайки със сетни сили полето e8. но бялата дама със заключителния си удар лишава колежката си от това нейно задължение 6. ♕:b7! Пет хода подред (!!) бялата дама се поставя под удар, но на черните все не оставаше време да я унищожат. Сега вече това трябва да сторят по принуда и... да станат мат. Затова прекратили съпротивата.

Позицията на диаграмата се е получила в партията Шпилман – Лерме от международния турнир в Магдебург, 1927. С белите фигури Шпилман завършва атаката си красиво и безапелационно. Можете ли сами да откриете комбинацията.

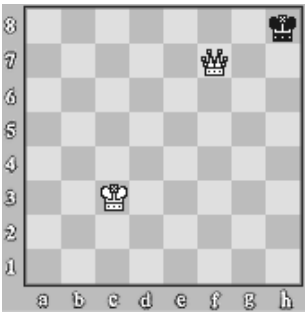

Белите започват и печелят, без да правят ходове с царя. При всяко начално положение на бялата дама и на черния цар може да бъде обявен мат не по-късно от 23-я ход (белият цар се намира винаги на полето c3). Опитайте се сами да намерите решението.

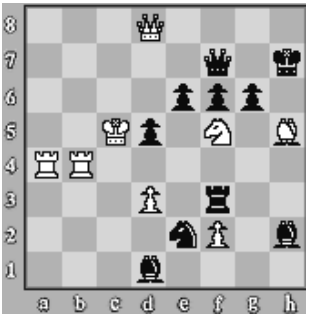

Твърде популярна е партията Андерсен - Кизерицки, наречена "безсмъртна" заради проникновената многоходова комбинация осъществена от Андерсен. Малцина обаче знаят, че има и "безсмъртна" шахматна задача. Диаграмата представя задачата на К. Байер, публикувана през 1856г. Белите започват и дават мат в 9 хода. Конрад Байер, виден австейийски проблемист (1828 - 1897), е един от основателите на така наречената старонемска школа. Любима област на творчеството му са многоходовите задачи с труден и сложен главен вариант, завършващи с правилни матове, с тихи ходове и жертви на фигури за завличане на противниковия цар в матова мрежа. А ето и решението на задачата: 1. ♖b7! (жертва на топ за отвличане на черната дама от полето g6)1...♕:b7 2. ♗:g6+ - ♔:g6 3. ♕g8+ - ♔:f5 4. ♕g4+ - ♔e5 5. ♕h5+ - ♖f5 6. f4+ - ♗:f4 7. ♕:e2+ (жертвите продължават...) 7...♗:e2 8. ♖e4+ (жертва и последната бяла фигура!) d:e4 9. d4 шах и мат!!! Тази невероятна заключителна позиция така удивила съвременниците на Байер, че те нарекли задачата "безсмъртна". Наистина изключително трудно е да се измисли положение, при което блите да пожерват дама, два топа, кон и офицер и да обявят мат на черния цар с единствената им останала пешка, при това да принудят черните фигури да заемат такива полета, че да пречат на своя цар!

Бас за рокадата

(Продължение)

Влязохме в библиотеката. Мортън ни представи и отново седна зад дъската с позицията, в която той беше прекъснал играта. Ето я – аз добре я запомних:

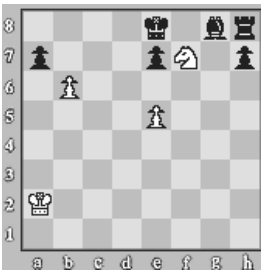

Мортън не беше направил хода си. Изглеждаше, че той нещо пресмята, но едва ли в неговото състояние той беше способен да съобразява нещо.

Отначало неговата позиция ми се стори безнадеждна – белите бяха с топ по-малко.Но скоро забелязах, че бялата пешка е много опасна... Всички с нетърпение очакваха какъв ход ще направи Мортън. И изведнъж Холмс заяви: - Джентълмени! Тъкмо по пътя насам аз и мистър Уотсън сключихме малък облог. Мистър Уотсън твърди, че рокада не може да се прави, ако са били местени царят или топът. Но аз не съм съгласен! Доколкото помня, в правилата на играта не се казва нищо за топа. Не е ли така?

– Мистър Уотсън – засмя се зетят на Мортън, - можете да считате, че печелите облога!

– Разбира се, ако топът е местен, да се прави втора рокада с него вече не може – потвърди племенникът.

– И вие ли считате така? – попита Холмс сина на Мортън.

– А как иначе! Мога да ви покажа учебник.

– Уотсън – обърна се към мен Холмс, - аз съм притиснат до стената. Считайте, че сте спечелили баса. Обаче с надеждата да отиграя тази сума, предлагам облог, че Стенли все още може да спаси партията.

– Този път вие сте прав – каза зетят, - реми за белите е възможно.

– Е, разбира се потвърди племенникът, - има вариант, в който белият цар отива на a1 и се получава пат.

– Не ги слушайте, мистър Холмс – никакъв пат не се получава! – възкликна синът. – Не размислихте ли при сключването на облога?...

– Считайте, че той се е състоял! – Прекъсна го Холмс. – Да отидем настрана, за да не пречим.

Около пет минути Холмс и синът на Мортън шепнеха над един джобен шах в далечния ъгъл на стаята, а когато се върнаха, Холмс каза на все още мислещия Мортън:

– Скъпи Стенли! За съжаление ние с Уотсън трябва да вървим. Впрочем

твоят син загуби облога и сега ти единствен от всички присъстващи не виждаш реми.
Честно казано, аз също не виждах спасителния вариант, но замълчах.
– Е, старче – прошепна Холмс на изпращащия ни Мортън, - всичко се нареди: ще се върнат при тебе твоите камъчета, които ти наричаш диаманти. Не спори, не спори! Окажат ли се диаманти, ти би обърнал по гръб всички химици, в това число и мен. А това не е толкова лесно!
Ние тръгнахме по-бързо: до единадесет не оставаше много.
– Драги Холмс – попитах аз, - защо измислихте, че сме спорили за правилото при рокада?
– Исках да се убедя, че на всички присъстващи в библиотеката нейните правила са известни точно.
– Защо ви беше притрябвало това? И изобщо е непонятно по какъв начин уредихте това дело.
– Много просто: аз изясних кой е излизал от библиотеката по време на играта.
– Сега не е трудно да се досетя, че това е бил синът. Но вие как го узнахте?
– Боже мой, Уотсън! Та аз го попитах за това, когато в ъгъла анализирахме позицията!
– И той ви отговори че е излизал?
– Разбира се, не! С най-невинен вид той заяви, че нито за минута не е преставал да следи играта.
– Значи, въпросът не ви даде нищо.
– Не бързайте, Уотсън. Аз показах как трябва да играе Стенли, за да направи реми. Вие, разбира се, сте видели този вариант?
Холмс измъкна джобния шах и без да забави крачка, направи ходовете: 1.b7 – О:f7+; 2. e6! – О:e6+ 3. Ца1 – Цd7; 4. b8Д – Т:b8 – пат.
– Разбира се, самоувереният младеж веднага заяви, че печели баса, тъй като вместо 2...О:e6 той ще направи рокада и ще спечели. Вие разбирате, Уотсън, че с тази поправка той се издаде сам. Шахматните фигури не умеят нито да лъжат, нито да грешат! Имайки такива свидетели, аз лесно му показах, че знам кой е бил в лабораторията...А ето и вилата на лорд Симънс!
Аз си дадох вид, че всичко съм разбрал, но вечерта дълго седях над шаха, опитвайки се да разбера Това се оказа излишна загуба на време. Не попитах повече Холмс и по такъв начин ходът на неговите разсъждения остана за мен загадка.

Може би ще ми помогне някой от читателите?

Ход на разсъжденията на Холмс:

1. От позицията се вижда, че последният ход на черните е бил с царя.
2. Холмс е установил, че всички присъстващи знаят, че ако царят (топът) са местени, то рокадата е невъзможна.
3. От заявлението на сина на Мортън за това, че черните, правейки рокада, печелят, Холмс изяснява, че синът на Мортън не е следил играта и не е видял, че черните са местили царя. Значи именно той не е бил в библиотеката.

Отговори на задачите от миналия брой:

Задача № 29: **1.♕h8!**

Задача № 30: **1.♘b3!** След този ход има много варианти, но ето някои от основните:

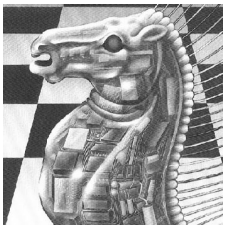

1...♘a2 2. ♕b2+ - ♘:b2 3. ♘a3#

1...♔c2 2. ♘d4+ - ♔d1 3. ♕a1#

1...♘c6 2. ♘a1 - ♘b2 3. ♕:b2#

1...♔c2 2. ♘d4+ - ♔b1 3. ♘d2#

Задача №31: **1.♜b1!!** Следват два варианта:

I. 1....e5 2. ♗d8 - d3 3. ♗b6 - ♔d4 4. ♜b4#

II. 1...d3 2.♗a1 - e5 3. ♜b2 - ♔d4 4. ♜b4#

Задача № 32:

1. ♔f5 (Освобождава полето за офицера. Ако черните играят царя си, белият цар взема достига черната пешка.) 1...**c3 2. ♗f6 - c2 3. ♗g5** (Офицерът застава в засада...) **3...c1♕ 4. g4+ - f:g3 5. ♗:c1** и белите печелят.

Временно класиране:

1-3. Красен Стефанов – 91т.
1-3. Пенчо Илиев – 91т.
1-3. Ивайло Белев – 91т.
4. Петър Христов – 61т.
5. Радослав Маринов – 22т.

Втори конкурс за решаване на шахматни задачи и етюди - сезон 2002

Очакваме вашите писмени отговори на адрес: 5350 Трявна, ул. "П. Р. Славейков" 51 с най-късно пощенско клеймо 31.10.2002 година. На всички участници – успех!

Задача № 33

Мат в два хода (2т.)

Задача № 34

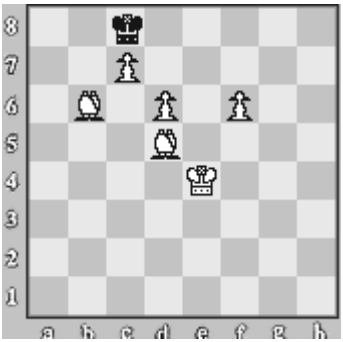

Мат в три хода (3т.)

Задача № 35

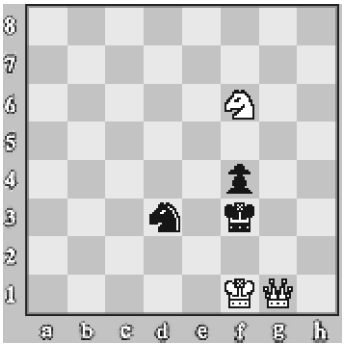

Мат в четири хода (4т.)

Задача № 36

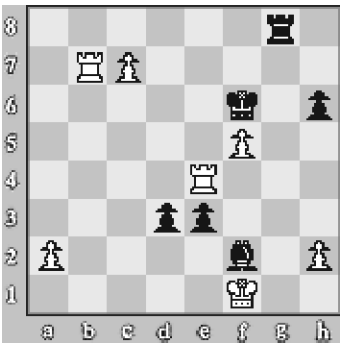

реми (4т.)